

JUHAN KUNDERI ELU JA TÖÖGA SEOTUD MAJAD RAKVERES

Juhan Kunderiga on Rakveres kõige enam seotud kaks koolimaja ja kaks elumaja.

Koolimaja Pikk tn 29.

Kui 23-aastane Juhan Kunder tuli 1876.a. augustis Rakverre kooliõpetajaks, sai tema töökohaks koolimaja Pikk 29. Samas 2. korrusel ta ka esialgu elas.

See maja on ehitatud 1860ndate aastate keskel, mil peremeheks oli (aastast 1859) lihunikmeister Michael L a n d i n g. Ehitus oli pooleli 1864. aastal ja päris lõpetamata jäi ta veel pikaks ajaks.

Tegelikult oli siin krundil juba varem, 19. sajandi 1. poolel elanud ja tegutsenud lihunikmeistrid. Need olid isa ja poeg Heinzed, kellel oli tänava ääres elamu ja õuel Fleischschauer. (f.3057,n.1,s.36,l.217; f.4187,n.1,s.1214,l.1-7)

Uue maja ehitaja, lihunikmeister Landing suri 29. IX 1864 ajurabandusse (f.3057,n.1,s.32,l.45). Naine Helene ja alaealised lapsed olid sunnitud kinnisvara ära müüma. 2200 rubla eest omandas 24. IV 1865 selle eesti soost tisermeister T i w a s . (f.3057,n.1,s.38,l.27; f.4187,n.1,s.1214,l.15)

Johann Tivas oli Karitsa mõisa aidamehe poeg, sünd 1832. Ametit õppis Rakveres meister Eigenfelder juures, sai sellipaberid 1851. Edasi järgnesid selli rännuaastad Peterburis. Meistripaberid andis noormehele Rakvere Tisleri-amet 1859 (või 1860) Tema meistritöö kavand – kolme sahtliga kirjutuslaud tamme- ja pähklipuust - joonis koos mõõtudega on Rakvere muuseumis (RM 1025/Ar 71 ja 75).

Tivas sai majaperemees olla vaid kolm aastat. Ju siis ei andnud õpitud amet –tiseritöö - suuremat tulu. Väikese Rakvere kohta oli tisermeisterid ja -selle päris palju, kõigile tellimusi ei jagunud. 1866. aastast on teada, et Tivas pidas oma majas trahterit “Concordia.” Ilmselt ka see suur midagi sisse ei toonud. Rakveres oli sel ajal tervelt 15 ! mitmesugust joogikohta. Maja ostuvõlg ootas aga tasumist. Juba üsna varsti tunnistati Tivas maksujõuetuks ja ta kinnisvara Pikk 29 pandi 21. X 1868 enampakkumisele.

Mis sai Johann Tivasest edasi ? Pärast ebaõnnestumisi Rakveres läks ta 1873.a. kogu perega ära Peterburi (siis oli ju raudtee olemas). Suri seal 1901.a. (f.3057,n.1,s.42,l.177)

Kinnistu Pikk 29 omandas oksjonil Väike-Maarjas kihelkonnast Kaarmalt pärit Peter Johann U l m e r, makstes 3326 rubla. (samas,l.22)

Ulmer oli pärit ilmselt väga ettevõtlikust perest, kus isa Reinhold tegeles küll kingsepatööga, oli Kaarma tuuleveskis mölder ja lõpuks veel ka mõisavalitseja. (f.1232,n.2,s.6,l.60; s.222,l.60 ja 83) Sama teed läks ka poeg Peter Johann, kellest sai Iisaku kihelkonnas Oonurme mõisavalitseja. Ulmer ise ilmselt Rakveres ei elanud, igatahes elas ta kaasa Marie Helene kogu aeg Oonurmes ja tõi seal ilmale kõik oma lapsed (f.1225,n.1,s.181,l.65)

Kinnistu uus peremees Peter Ulmer suri peatselt, juba 17. II 1871 tiisikusse, olles alles 42-aastane (f.1225,n.1,s.188,l.47) ning temagi lesk Marie Helene ja alaealiased lapsed olid sunnitud kinniasvarast loobuma. Ulmerid olid viimased kinnistu Pikk 29 eraomanikest valdajad.

Selleks ajaks oli selge, et Rakvere linna algkoolimaja Pikk tn 32 on oma aja ära elanud ja ei sobi enam kooli pidamiseks. Seal madalas 1-korruselises palkmajas oli üks klassiruum, küll mõõtnetelt suur ja avar, aga väga madal ja pime. Kimbutas õhupuudus, eriti talvel, kui topeltaknad ees.

1872.a. otsustas linnavalitsus osta koolile uue hoone. Et parajasti tuli müüki Pikk 29 uus, veel lõpetamata, aga üsna suur mansardkorrusega maja, otsustati see ära osta. 3. I 1873 tuli kohale Eestimaa Kubermangu Koolide Direktor, kes tunnistas uue maja kooli jaoks igati sobivaks. Klassitoa suurus (hoone õuepoolses tiivas) oli 8 x 5 sülda ehk 17x10,6 m, kõrgus 13 jalga ehk ligi 4 m, sees kaks ahju, lõunapoolses seinas viis 7-jala ehk enam kui 2-m kõrgust akent. Samas tõdeti, et maja vajab remonti ja mõningast ümbertegemist. Raha selleks loodeti saada vana koolimaja müügist. (f.30,n.8,s.1269,l.7-8) Vana maja müüdi ära aga alles 1877.a. Kuna kool oli siis vaid ühe klassi ja ühe klassiruumiga, oli uues majas ruumi tõepoolest laialt. Peale avara klassitoa tiibehituses leidusid veel tänava-äärses hoone 1.korrusel 2 korterit ja 2. korrusel kolm üksikut elutuba. Niisama oli korter välja üürimiseks õuel põiki üle hoovi asuvas hoones. Seda kõike teame arhiivis säilinud plaani järgi, mis tehtud 1874.a. suvel. Sellel leiduvad linna foogtikohtunik Leonhard Mattly ja kubermanguvalitsuse arhitekti Rudolf Otto von Knüpfferi allkirjad. Plaanil näeme, et õpetaja jaoks oli ette nähtud 1.korruse korter maja põhjapoolses osas. Siin oli 3 köetavat elutuba + üks külm kamber, kust viisid ukсед klassituppa, õue ja kemmergusse. Köök asus klassiruumi all keldris.

Maja lõunapoolne korter oli mõeldud üürile anda. Seal oli 4 köetavat tuba ja köök.

Ka kolm väiksemat ilma köögita tuba maja mansardkorruse keskewl ja lõunaosas (nüüd Kunderi seltsi ruumid) olid esialgu kavandatud välja üürimiseks.

(f.3584,n.1,s.128,l.1)

Kooli jaoks oli uus maja olemas, aga selle ümberehitus ja remont venis väga pika aja peale.

Eelarve maja kohendamiseks elementaarkooli tarvis tegi 1874.a. märtsis arhitekt Rudolf Otto von Knüpffer ja selle kinnitas kubermangu arhitekt Christoph August Gabler. Eelarve on arhiivis säilinud ja selles on kirjas kõik tööd ja vajaminevad materjalid. (f.30,n.8,s.1270,17-11)

(Arhitekt Knüpfferil oli Rakverega tollal mitmeid kokkupuuteid – ta vanematekodu oli Väike-Maarjas, kus ta isa oli kirikuõpetaja ja kus tulevane arhitekt ka sündis 1831. Rakveres projekteeris Knüpffer 1865.a. ehitatud Winklerite elamu Pikk 59 ja linna vaestemaja Aia 15 1876)

Koolimaja ehitus- remondiööd anti välja endise majaomaniku Johann Tivase nooremele vennale, kaupmees Otto Tivasele.

Otto Tivas oli Karitsa mõisa aidamehe poeg, sündinud 1836. Ettevõtlik eesti mees. Ta ostis endale 1869 kinnistu Pika ja Parkali nurgal (kus nüüd Kaitseliidu maja) ja pidas seal koloniaalkauplust ning trahterit “London”. Selle kinnistu eest maksis 3100 hõberubla.

1875.a. tehti majas mõningaid ehitus(remondi)töid.

Samas jäid paljud tööd talve saabumise tõttu tegemata. Need olid peamiselt välimised maalritööd - majaseinte ja värava värvimine, akende ja uste värvimine jm. Need lubas ettevõtja ära teha järgmisel kevadel. (f.30,n.8,s.1269,l.112)

Nüüd aga muutus olukord. 1876. aastal sai senisest 1-klassilisest koolist 2-klassiline kool. Juurde oli vaja 1 klassiruum ja 1 õpetaja korter. See kõik tingis hoones (hoonetes) taas uusi suuremaid ehitustöid. Uueks klassiruumiks kohendati õuemaja ülakorruse korteri elutuba. See oli küll liiga väike ja külm, kuna seinad õhukesed ja vaid ühes, põhjapoolses otsas raudahi, mis soojendas kahte ruumi.. Uue õpetaja korteriks tuli kohendada mansardkorruse toad. Endiselt jäi tööde ettevõtjaks Otto Tivas.

21. IX 1876, niisiis ajal, mil Juhan Kunder oli juba Rakveres, tuli kohale kõrge komisjon ja vaatas tehtud tööd üle. Komisjoni kuulusid Eestimaa kubermanni eriüllesannetega ametnik parun Stackelberg, kubermangu arhitekt Christoph August Gabler, Tallinna Kubermangu gümnaasiumi inspector A. Berting ning Rakvere foogtikohtunik ... Christiansen. Ehitus võeti küll vastu, kuid tehtud töödega ei jäädud rahule ja koostati vastav akt, kus kirjas, mida veel vaja teha. (f.30,n.8,s.1269,l.137 erilehel, 1539) Üht-teist tehti maja juures ka järgmistel aastatel. Aga ikka ei saadud tööga hästi toime.

1878.a. suvel, 11. VII kutsuti elementaarkooli remondi- ja ümberehitustöid üle vaatama kaks Rakvere tuntud ehitusmeistrit –

Friedrich Modi ning Eduard Lukas. Oma aktis töid ehitusmeistrid esile mitmeid puudujääke, seda just mõlemis klassiruumis. Priimas oli lae konstruktsioon nõrk, seined õhukesed, sekundas puudus ikka korralik ahi. Eksperdid leidsid, et hoopis õigem oleks maja maha müüa ja koolile uued ruumid soetada. (f.30,n.8,s.1269,l.156)

Seda muidugi ei tehtud ja kool jäi sellesse majja töötama väga pikaks ajaks.

Samal sügisel, 6. X 1878 revideeris koolimaja kubermanguvalitsuse nooemarhitekt Gerngard ? koos foogtikohtunik Christianseniga. Ja mis selgus – tegemata oli veel neidki töid, mis kirjutas remondi eelarves 1873. aastast ja ka revisjoniaktis 21. IX 1876. Ikka oli tiibhoones asuva priima klassiruumi seined tellistega vooderdamata ja õuemajas paiknevasse sekunda klassiruumi vajalik ahi ehitamata. Et 1.klassi laepalgid olid liiga peenikesed, soovitas arhitekt rajada konstruktsioon, mille joonistas akti juurde üles. Sellist lage seal ruumis oleme ise näinud.

Aktis on päris palju juttu kemmergutest.

Õpetaja korteri käimla mansardkorrusel on korda tehtud. !

Hädasti vajas remonti õpetaja käimla 1. korrusel, kuhu tuli teha kivist lanmpkast, ventilatsioonitoru, siselagi katta liimitud paberiga.

Seoses õpilaste arvu järsu kasvuga tuleb laiendada õpilaste käimlat, kus kahe olemasoleva auguga prilllaud tuleks teha 6-auguliseks.

(f.30,n.8,s.1270,l.4-6)

Nii näeme, et Juhan Kunderi esimestel Rakvere-aastatel käis koolimajas pidevalt üks remont ja ehitamine, aga kuidagi ei saadud vajalike töödega hakkama. Tollal, 1880ndail aastail elementaarkoolis õppinud tulevane Kunda koolmeister Moorits Keskküla, arvas 1960.a., et kui tema kooli läks, seda maja alles ehitati. Ilmselt oli siis ehitamist sedajagu, et õpilane pidas neid töid maja rajamiseks.

Kui Juhan Kunder oli Rakveres töötanud juba 10 aastat, niisiis 1886.a. 7. mail esitas tema juhitud linnavolinike eesti grupp protestikirja volikogule. Sellest saab lugeda, et ettevõtjal Tivasel oli ikka veel osa ettenähtud töid koolimajas tegemata.

Kui Juhan Kunder 1878.a. sügis-talvel (17. XI) abiellus, kolis ta ilmselt koolimajast ära.

Teised elementaarkooli õpetajad, kes siin majas elasid, olid:

J a k o b K e r i g, kooli esimene ehk vanemõpetaja (st koolijuhataja). Ta oli EKmS-I liige, pärit nagu Kundergi Viljandimaalt ja samuti TÕS-i haridusega. Kunderist 3 aastat vanem. Töötas Rakveres 1873-1878. Tema korter oli maja 1.korruse põhjapoolses osas. Lõunapoolne korter oli üüril kellasepp Leonhard Michelli käes. (f.988,n.2,s.360,l.40-44;

f.3584,n.1,s.128,l.1)

Pärast Kerigi lahkumist Pärnusse, tuli Rakvere elementaarkooli vanemõpetajaks C a r l J o h a n n T h e o d o r J ü r g e n s, (sünd 1832), Kunderist 20 aastat vanem ja 20-aastase tööstaažiga. Jürgens sai endale vanemõpetaja korteri ja elas siin 6 aastat, kuni surmani 27. VII 1884. Viimased 2 aastat ta enam vanemõpetaja polnud, selleks oli Juhan Kunder.

2.korruse korter oli endiselt 2. õpetaja päralt. 1884-1886 elas siin ilmselt Kunderi kolleeg ja vist üsna põnev ning elu ja ilma näinud pedagoog G u s t a v H o p p e. Hoppe oli pärit saksa kolonisti perest, sündis Saraatovi kubermangus 1854. Enne Rakverre tulemist oli töötanud koduõpetjana Itaalias ja Tirolis ning ka Tartu linnakooli õpetajana. Pärast Rakverest lahkumist oli jälle pikemat aega, 39 aastat Tartus koolmeister, ka veel Eesti ajal, kuni pensionini 1925.a.

Kui aga pärast Kunderi lahkumist koolist (1876) tehti kool jälle 1-klassiliseks ja ametis peeti vaid 1 õpetaja, üüriti 2. õpetaja eluruumid välja.

Pikemalt elas ja töötas siin majas nüüd Väimelast pärit D a v i d R o s e n b e r g, kuni 1905.

1905-1906 oli siin õpetajaks ja ilmselt elas ka siin majas mitte enam nii noor, ent endiselt mässumeelne kirjamees E r n s t P e t e r s o n (Särgava). Rakverre tuli Peterson 37-aastasena, olles jõudnud õpetajana töötada juba viies koolis. Ta astus kohe siinsesse ainsasse eesti seltsi, muusikaseltsi Ööpik ja valiti seal ka esimeheks. Aga juba 1906 lahkus. (Või oli sunnitud lahkuma. Seni oli seda mitu korda juhtunud ja põhjuseks peamiselt tema üdini materialistlik maailmavaade.)

Ka Ernst Peterson Rakveres ka kirjanikutööd tegi, ei tea. Igatahes on tal 1905-1906 kirjutatud talurahva ja mõisa vahekordi klaariv lugu "Kolonist".

(1906-1911 ? A. Lepp. Kes oli ?)

1912. aastal pidi elementaarkool Pikk 29-st välja kolima. Loodi Rakvere poeglaste g ü m n a a s i u m . Tööle asusid director ja kümme õpetajat, enam need koolimajja elama ei mahtunud. Siin ei elanud ka director, küll aga oli tal majas oma kabinet. Sisse seati õpetajate tuba, füüsika kabinet jt vajalikud ruumid. Üürilisi enam majja ei võetud. Esimesel õppeaastal alustasid tööd ettevalmistusklass, 1. ja 2. klass. Seega oli otsekohe vaja kolme klassiruumi ja iga aastaga tuli 1 klass juurde.

1913.a. oli kooli ruumides järjekordne suur remont. Seda tegi Rakvere ehitusettevõtja Juhan Rakles.

1914 ehitati juurde uus, paekivist ja kahekorruseline klassiruumide maja.

Sellisel kujul püsisid kooli hooned aastakümneid
Siin majas töötasid gümnaasiumid 16 aastat – poeglastegümnaasium kuni 1924 ja ühisgümnaasium kuni 1938. Siis koliti uude majja Vabadusplatsi äärde.

Gümnaasiumide ajal töötas ja õppis siin ruumides palju nimekaid inimesi. Nende nimed on mitmes raamatus üles loetud. Poeglaste gümnaasiumi direktoritest on kahtlemata tuntumad Artur Luha, geoloog, akadeemik ja keeleteadlane Kaarel Leetberg. Ja siin majas õppinud poeglaste gümnaasiumi vilistlastest – füüsik Albrecht Altma (vil 1918), keemik Ants Laur (1918), geoloog, akadeemik Karl Orviku (1922) arhitekt Alar Kotli (1922), muusikateadlane Karl Leichter (1923), kunstnik Hando Mugasto (õppis a-ni 1924), Romulus Tiitus (1924).

Ühisgümnaasiumi vilistlastest – kunstnikud Benita Vomm, Roman Treuman, kirjandusteadlased Otto Vebermann ja Aino Undla-Põldmäe,, keeleteadlane Erich Raiet, kirjanik Osvald Tooming jt.

Hoopis vähem teatakse ehk seda, kuivõrd on see maja olnud seotud revolutsiooni, sõja ja sõjaväega.

1. Gümnaasistid vabadusvõitluses.

1917.a. Veebruarirevolutsiooni järel olid Rakveres just gümnaasistid ühed kõige agaramad väljaastujad. Koolis suured koosolekud, üks õpetaja taheti kotti toppida. Õpilaste nõudel kaotati tunniplaanis usuõpetus.

14. IV 1917 heisati koolimaja külge sini-must-valge lipp, enne kui mindi üheskoos turuplatsile miitingule. See on esimene maja Rakveres, muille küljes lehvib meie rahvuslipp.

Kui 1918.a. 24. II valmistusid punased Rakverest põgenema ja otsustasid kaasa viia hulgaliselt varasid siinsetest ladudest, kogunesid öösel siia koolimaja gümnaasistid ja eesti ohvitserid, moodustati löögirühmad, et asuda maanteedele valvesse. Noored reedeti, üks rühm arreteeriti koos relvadega, nende seas ka Ferdinand Silberstern, kes paar päeva hiljem Jõhvi lähedal maha lasti. Teine rühm ei jõudnud veel siit kooliruumidest lahkuda enne kui punased avasid majale tule. Noored põgenesid Õpetaja heinamaa kauda.

Kui algas Eesti Vabadussõda, läksid paljud gümnaasistid sõtta. Nende seas ka 16-aastane Friedrich Rudold Andrejev. Rongi peatudes Rakvere jaamas, see oli 1918.a. detsembri keskel, kui meie väed taganesid Narvast Tallinna suunas, tuli Andrejev korraks oma koolimaja juurde. Siin kuulis ta tänaval hobusekapjade häält, asus värava juurde valvesse ja kui lõuna poolt lähenes punaste luureüksus, avas tule. Nii kui esimene sõjamees sai pihta, pöörasid teised ümber ja põgenesid, arvates ilmselt, et neid on varitsemas mingi relvastatud valgete üksus. Aga oli vaid üks 16-aastane poiss. Andrejev sai saagiks relvi ning hobuse ja kihutas raudteejaama omade juurde. Tollal oli iga vintpüss ja revolver kulla hinnas.

Millised sõjaväeüksused on siia koolimajja majutatud :

1917.a. suvel, mil Rakveres käis 1. Eesti polgu moodustamine, paiknesid siin majas polgu sidekomando ja suur puhkpilliorkester, kapellmeistriks Mihkel Lüdig.

Esimesed võõrad sõjaväelased, kes koolimaja oma valdusse võtsid, olid sakslased. See sündis siis, kui pärast Saksa revolutsiooni, viidi nende väed Eestist välja, niisiis 1918.a. novembris. Narvast taanduvad Saksa armee üksused majutati gümnaasiumi hoonesse. Reaalgümnaasium oli siis muidugi suletud.

Ja kui Rakvere 1919.a. 12. I vabastati, siis tegid seda üheskoos eesti armee ja soome vabatahtlike üksused. Soome vabatahtlikud paigutati pärast seda puhkama gümnaasiumi hoonesse. Reaalgümnaasium töötas alates 3. II 1919 naisgümnaasiumi ruumes Posti tänaval. Oma majja saadi tagasi pärast soomlaste lahkumist.

Edasi koolidest:

Pärast seda, kui gümnaasium 1938.a. ära kolis, jätkas majas tegevust ikka kool. Esialgu Rakvere K a u b a n d u s k e s k k o o l.

Eelmisel aastal (1937) rajatud kaubanduskeskkool töötas esimese aasta naiskutsekooli majas Posti tänaval. Siin, Pikk 29 tegutses kool kuni 1944. aastani.

Kaubanduskeskkoolist alates tegutsesid majas kuni 1951. aastani mitme nime all tehnikumid. Arve- ja plaanindustehnikum, Industriaaltehnikum, kohaliku tööstuse tehnikum. Sel ajal õppis siin ja sai 1947 arve- ja plaanindustehnikumi lõputunnistuse raamatupidamise erialal meie nimekas kinomees Arvo Kruusement.

Seejärel oli maja Rakvere II (Vene) keskkooli kasutuses. Kui see kool sai 1963 Tallinna-Võidu nurgal uue maja ja ära kolis, läks maja remonti. Siis lammutati ära õuehoone. Hoopis valusam muudatus on see, et kaotati ära tänava-äärse maja kaunis fassaad. Kisti maha ja põletati ära nikerdustega uks, dekoratiivsed aknaäärised. Mansardkorruse kaaraknad ehitati ümber kandilisteks. Seinad kaeti krohvmatiga ja krohviti üle.

Pärast remonti (vist 1964) hakkas siin tööle Majandustehnikum (hilisem Pedagoogikakool) ja lõpuks veel ka, aastast 1991, õhtukeskkool. Kui viimane siit 2003 välja kolis, lõppes Pikk 29 hoones tavapärase kooli ajalugu. Nüüd on siin tegutsemas uut tüüpi kool - Kunderi seltsi rahvakool.

Kokkuvõttes võib öelda, et Pikk 29 on olnud 135 aastat koolimaja.

Kõiki nimekaid inimesi, kes siin õppinud või õpetanud, ei jõua üles lugeda. Võib aga küll öelda, et meie rahva ja Rakvere linna jaoks oli kõige olulisem neist Juhan Kunder.

Teine maja, kus Juhan Kunder õpetajana töötas, on **Pikk 40**.

Sel ajal, kui Kunder seal õpetas, oli see veel viimaseid aastaid kreiskool. Aastast 1886 sai temast vene õppekeelelga linnakool.

Maja ehitati algselt, 1796.a. 1-korruselise paekivihoonena. Omanikuks oli siis kreisiülem krahv von Rehbinder. Varem kuulus kinnistu ja seal seisnud puumaja Rakvere mõisaomanik Jakob von Tiesenhausenile, seejärel Rakvere linnale. Linnavõimud müüsid krundi ja puumaja edasi Rehbinderile 1785.

1804.a. omandas kinnistu vasesepp Christian Repser, kes pidas õuel asuvas kivimajas (mis tänini säilinud) oma vasesepatöökoda. Aga juba aasta pärast, 1805 müüs ta selle edasi ja tänavaäärsest kivihoonest sai koolimaja.

Kreiskool alustas seal tööd 7. augustil 1805. Õpilasi algul 27.

Kreiskooli ülesandeks oli valmistada noormehi ette gümnaasiumisse astumiseks ja üldse anda neile laiemaid teadmisi. Algusest peale õppis kreiskoolis nii sakslasi kui eestlasi, nii bürgerite kui talurahva lapsi. Seda, kes nimekatest Eestimaa inimestest kreiskoolis õpetasid ja õppisid, saab näha koolimaja fuajees eksponeeritud stendidelt. (Johann Sommer ehk Suve Jaan, Faehlmann, Kreutzwald, J.J.Nocks, C. T. Neff, C.L. Maibach jt)

1866-1867 muutus koolihoone välimus – maja ehitati keskosas kahekorruseliseks.

Juhan Kunder töötas kreiskoolis õpetajana 6 aastat – 1878.1886. Õpetas alguses joonistamist, seejärel ka looduslugu ja 1881.aastast peale, pärast kreiskooli õpetaja eksami sooritamist oli teaduste õpetaja st võis õpetada kõiki aineid peale vene keele ja usuõpetuse.

Kunderi ajal õppisid Rakvere kreiskoolis tulevased kunstnikud Kristjan ja Paul Raud, helilooja Konstantin Törnpu, keemik ja TÜ prof Mihkel Vitsut (Michael Wittlich), näitleja Aleksander Trilljärv, keelemees Kaarel Leetberg jt.

Hulgaliselt andis kool nimekaid vilistlasi muidugi ka pärast Kunderit, olgu siis linnakool, kõrgema algkool või linna 3. algkool. (riigivanem Otto Strandmann, ajakirjanik ja diplomat Eduard Virgo, Viru maavanemad Mihkel Juhkam ja Karl Pajos, teadlased Reinhold ja Julius Mark, Peeter Pöld, Villem Altkoa, Karl Leichter. Kunstnikud Henrik Olvi ja Romulus Tiitus, kirjamehed Jüri Parijõgi, Rudolf Reiman, Evald Tammlaan (Jänkimees), arhitekt Ferdinand Adoff jpt) Niisamaandis tublisid lõpetajaid ka seal pärast sõda töötanud Vene Keskkool.

Teatavasti peab tänapäevani oma vana koolimajaga sidet Peterburi Ülikooli inglise keele professor Elvira Ossipova.

Juhan Kunderile kuulus Rakveres ta abikaasa pärandina saadud elumaja Soolikaoja kaldal. Ise elas ta koos kaasaga aga Kunderi tn majas nr 7.

Elumaja Kunderi 7

See maja on üks Rakvere linna Kondivalu linnaosa kõige vanemaid maju. Selle maja esimene teadaolev omanik oli mölder, seetõttu on maja peaukse trepiks poolik veskikivi. Maja oli algselt, 19. sajandi 1. poolel mantelkorstnaga ja vaid kahe elukorteriga (eluruumiga)., hiljem on majale juurde ehitatud põhjapoolne osa, kus siis juba ka uus, tnini säilinud korsten. Just selles uues majaosas Juhan Kundewr koos oma kaasa Theophiliega elas.

Kolisid nad sinna ilmsel kohe pärast abiellumist 1878.a. novembris.

Majaomanikuks oli siis plekkseppmeister Heinrich Plöger.

Jakob Heinrich Christian Plöger tuli siia Riiast, kus sündis 1832.

Rakverre ilmus 1850ndail ja elas ning tegutses algul üüriruumides Pikal tänaval. 1870ndate 2. poolel omandas kinnistu tollasel Kalmistu tänaval, nüüd Kunderi 7..

Plöger spetsialiseerus piksevarraste valmistamisele ja oli vist tollal selles vallas üsna kõva käsi. Paigaldas piksevardaid ka kirikutornidele ja vist ka mõisahoonetele.

Plekkseppmeister Plöger elas Rakveres kuni surmani 1890.a.

Pärast Plögerit ja muidugi siis ka pärast Kunderi surma kuulus see maja Rakveres hästi tuntud muusikameestele Bergmannidele. Paul Bergmann ehk Pillipapa (suri 1913) oli muusikaseltsi Ööpik looja ning kauaaegne president ja muusikajuht, tema poeg, samuti Pillipapaks kutsutud Friedrich Bergmann oli tuletõrje seltsi ja linnakooli pasunakoori juht ning linnakoolis ka puhkpillimuusika õpetaja.

Nii palju majaomanikest.

Kunderi tn 7 oli Juhan Kunderile koduks kuni surmani. Olles koha peal eesti rahvusliku liikumise juht, võttis ta siin vastu oma sõpru ja aatekaaslasi. Mitmel korral käis siin Kunderi parim sõber Mihkel Veske. Ühest Kunderi nkirjast Veskele, kes oli Rakverre tulemas, same lugeda, et kui viimane Rakvere raudteejaama jõuab, tulgu ta kohe (öösel) nende poole..."Kui sa mitte ei tule, siis langed sa naise viha alla ja see on halb lugu..."

Veel käisid Kunderi juures C. R. Jakobson, Jakob Liiv, Peeter Jakobson jt. Jakob Liiv saatis siia Kunderi kätte om luuletusi, et see neid "oma suurema teaduse järele muuta ja parandada võiks."

Võib arvata, et Kunderi kodus käisid ka tema hoolealused kreiskoolis – tulevased kunstnikud Kristjan ja Paul Raud. Paul Raud on meenutanud:

“Ju kreiskoolis, mäletan, oli mul sidemeid õpetajatega, kel kunstikalduvused olid ja käisin nende pool kodus arg, viisakas poisikena.” Just Kunder oli ju tollal kreiskoolis ainus joonistamisõpetaja ja ka ainus eesti soost õpetaja. Küllap siis kunstihuvilised poisid tema pool käisidki.

Nii võib öelda, et Kunderi kodu oli üks olulisi eesti rahvusliku liikumise keskusi Põhja-Eestis.

Kunderi tänav kandis Kunderi ajal nime Kalmistu. Hiljem, juba 20. sajandi alguses, oli ta mõnda aega Tallinna (Revalstrasse). Ja algas ta siis, nagu nüüdki, Pika tänava lõpust.

Sõprade-toetajate kodud Kunderi kodutee ääres

Kui Kunder tuli oma kodust tööle või läks töölt koju, möödus ta nii mõnestki oma sõbra ja toetaja majast. Küllap ehk mõnikord astus ka sisse. Enamus tema aatekaaslastest, niisiis ärksamatest Rakvere eestlastest elaski just Vanalinna ehk Pika tänava lõunapoolses osas, põhjapoolses osas olid valdavalt sakslaste ja väga saksikute eestlaste kodud.

Niisiis – Pika ja Palvemaja (Tõusu) tänava nurgal (nüüd **Pikk 62**) oli treialmeister Jakob Steinbergi maja. Steinberg oli Kunderist 7 aastat vanem, Eesti Aleksandrikooli Rakvere abikomitee kassahoidja. Tema majas elas loomaarst Madis Treuman, Rakvere üks haritumaid eestlasi tollal, Kunderi hea sõber.

Palvemaja tn teises majas, Steinbergi naabruses (nüüd **Tõusu 5**) elas Peeter Jakobson ja samas lähedal **Vallimäe möldrimajas** (lammutati alles mõni aeg tagasi) Jüri Laasberg.

Pikk 60 oli Juhan Ellrami ja Linda seltsi kodu.

Pikk 45, piibutreial Dahlströmi majas elas Akeksander Treiman-Heraklides, omapärane kirjamees ja Aleksandrikooli Rakvere abikomitee president.

Pikk 50 oli Adolf Sidroni kodu (nüüd linnakodaniku maja). Sidroniga tegeldi koos linnavolikogu eestlaste rühmas.

Pikk 31, elementaarkoolimaja kõrval, oli Georg Kuusi trükikoda, raamatupood ja korter. Georg Kuus oli kahtlemata Kunderi kõige lähem sõber Rakveres. Tema kodus ja poes oli Kunder sage külaline. Kuus trükkis ära Kunderi “Eesti muinasjutud” 1885 ja arvukalt teiste eesti autorite teoseid. Ja Kuusi poes avas ju Juhan Kunder 1882.a. lõpul meie linna esimese eesti raamatukogu.

Elumaja Soolikaoja kaldal

See oli väike puumaja päris Soolika serval, otsaga Soolika poole.

Varasem Lai tn 8 krundi läänepoolne osa. Selle kinnistu põhjapoolseks naabriks oli kohtumaja, hilisem linna vangimaja Rohuaia 6. Krundini pääses vaid piki oja kallast, korralikku teed sinna ei läinud.

Kinnistu kuulus Kunderi kaasa Theophilie vanematele. Tislermeister Aleksander Gustav Freiberg oli selle omandanud oma kaasa pärandina. Tema kaasa oli treialmeister Schaffe tütar Helene. Kinnistu sai nende omaks ca 1860.

Äiapapa, tislermeister Aleksander Freiberg suri 1872, seega 6 aastat enne tütre abiellumist. Esialgu kuulus maja nüüd leskproua Helenele. Kui tütar Theophilie 1878 abiellus, kinnistati pool aastat hiljem, 11. VII 1879 majaomanikuks väimees Juhan Kunder.

Sellesse majja Kunderid siiski, vähemalt mitte kuni 1886. aastani, elama ei asunud. Seal elas edasi leskproua Freiberg, kes suri 76-aastasena 1. X 1887 kilpnäärme põletikku ehk struumasse. Kunder oli siis teist aastat Venemaal, nüüd Peterburis õppimas. Eelmisel aastal, 1886, veel enne, kui Kunder läks Venemaal edasi õppima ja peres valitses rahapuudus, kaaluti võimalust, kas mitte anda üürikorter ära ja kolida oja äärde oma majja. Sellest kirjutas Juhan oma kasuvennale Hainile 10. V 1886. "Meie läheme vist ka praegusest korterist ära, ma lasen oma enese majas weikese korteri korda seada."

Kas seda ka tõepoolest tehti, pole teada.